

***Бизнес талдаудағы талаптар
және олардың өмірлік циклы***

Байшоланова К.С.
Кубаев К.Е.

Бизнес талдау – бұл қажеттіліктерді анықтау және мүдделі тараптарға құндылық беретін шешімдерді ұсыну арқылы ұйымдық контексте өзгерістерге мүмкіндік беру тәжірибесі. Оның атқарымдық құрылымында төмендегі элементтер қамтылады:

Бизнеске қойылатын талаптар жобаның мағынасын анықтайды және оның қажеттілігін негіздейді

IT-бизнес талдаушының қызмет салалары:

- ❖ Талаптарды (стейкхолдерлермен, тех.командамен жұмыс) басқару
- ❖ Домендік сараптама (Ұйым бизнесіне қатысты)
- ❖ Процесстерді (оңтайлылық құндылықтар әкелу) басқару арқылы

Жететін мақсаттар

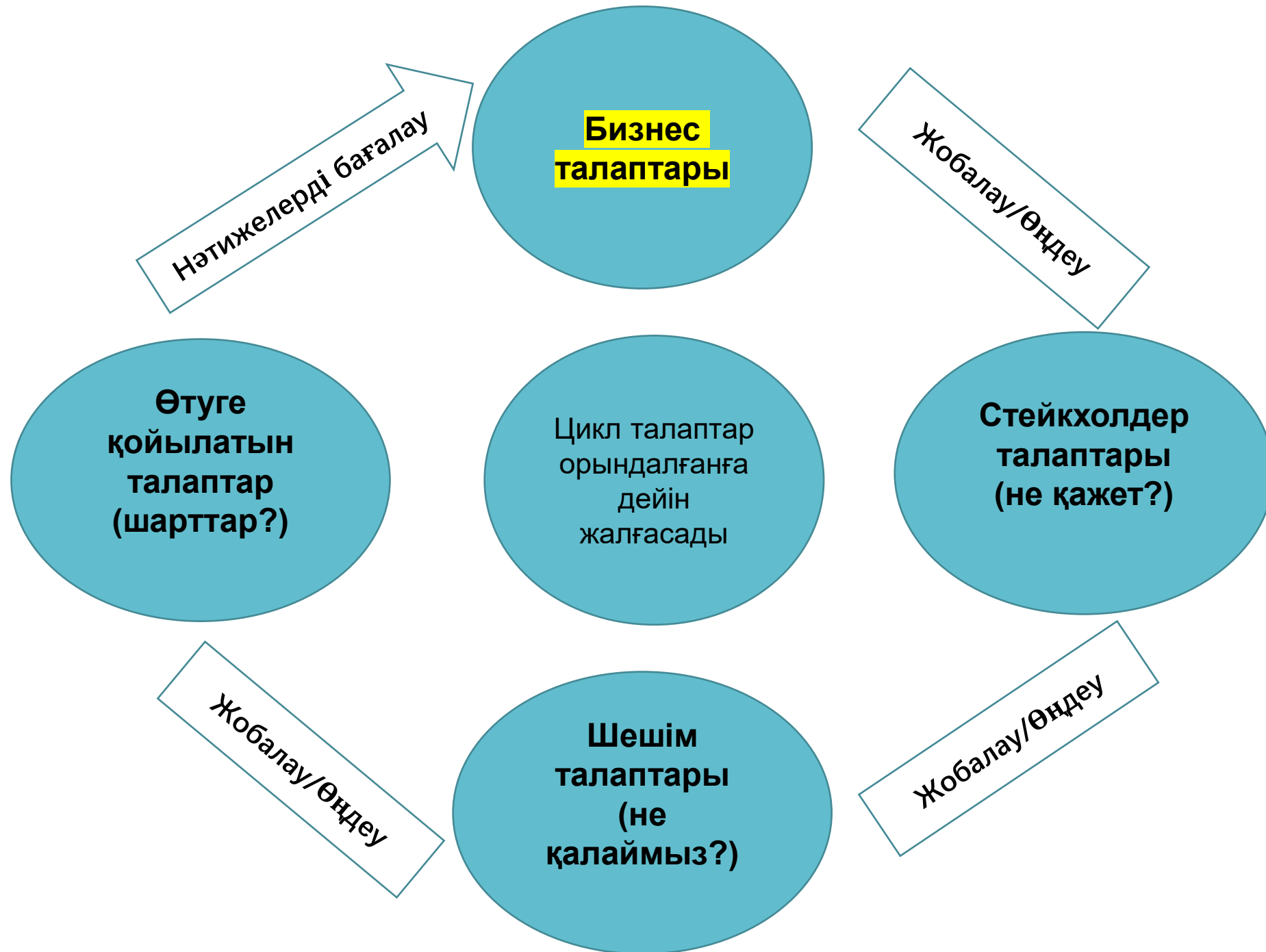
Ұйымның құрылымы мен саясатын түсіну

Ұйымның стратегиялық мақсаттарына жетуге мүмкіндік беретін шешімдерді ұсыну

Мүдделі тараптар мен IT департаменттері арасындағы байланыс ретінде жұмыс істеу

Талаптардың өмірлік циклін басқару

Талаптардың өмірлік циклін басқару барысы бизнес-талдаушының пайда болған ақпаратты өңдеудеп, жаратылып кетуіне дейінгі басқару және қолдау міндеттерін сипаттайды.

Бұл міндеттер талаптар мен өңдеулер арасындағы сындарлы қатынастарды орнатуды, өзгерістер ұсынылған кезде талаптар мен өңдеулердегі өзгерістерді бағалауды және өзгерістерді талдауға, әрі оларды жүзеге асыруға келісім алуды сипаттайды.

Талаптардың өмірлік циклін басқарудың мақсаты - бизнес талаптары, мүдделі тұлғалардың талаптары және шешім мен өңдеу талаптары бір-біріне сәйкес келетіндігін және шешім көрсетілген талаптар мен өңдеудің барлық тармақтарын жүзеге асыратындығын қамтамасыз ету болып табылады.

Бұл білім саласы талаптарды бақылау деңгейін және нақты шешімде талаптардың қалай жүзеге асырылатынын, шешім қалай құрылып, тапсырыс берушіге жеткізілетінін қамтиды. Бұл кезең бизнесті талдау туралы ақпараттың болашақта пайдалануға қол жетімді болуын қамтамасыз етеді.

Талаптардың өмірлік циклі:

- Бизнес қажеттіліктері талаптар ретінде қарастырылуыдан басталады;
- Шешімді дамыту барысында ол жалғасады;
- Шешім мен талаптар есептен шығарылған кезде аяқталады (жойылады).

Талаптарды басқару шешім жүзеге асырылғанмен аяқталмайды. Шешімдер мен талаптар тиісті түрде басқарылған кезде, бүкіл қызмет ету (эксплуатация) мерзімінде де құнды болып табылады. Талаптардың өмірлік циклін басқару бойынша білім саласында өмірлік цикл тұжырымдамасы бизнес-талдау жұмысын басқару үшін қолданылатын әдістемеден немесе процестен бөлек.

Өмірлік цикл кез келген өзгерістердің бөлігі ретінде талаптар өтетін әртүрлі фазалар мен күйлердің болуын білдіреді. Талаптар бір уақытта бірнеше күйде болуы мүмкін.

1. Бизнесіті түсіну

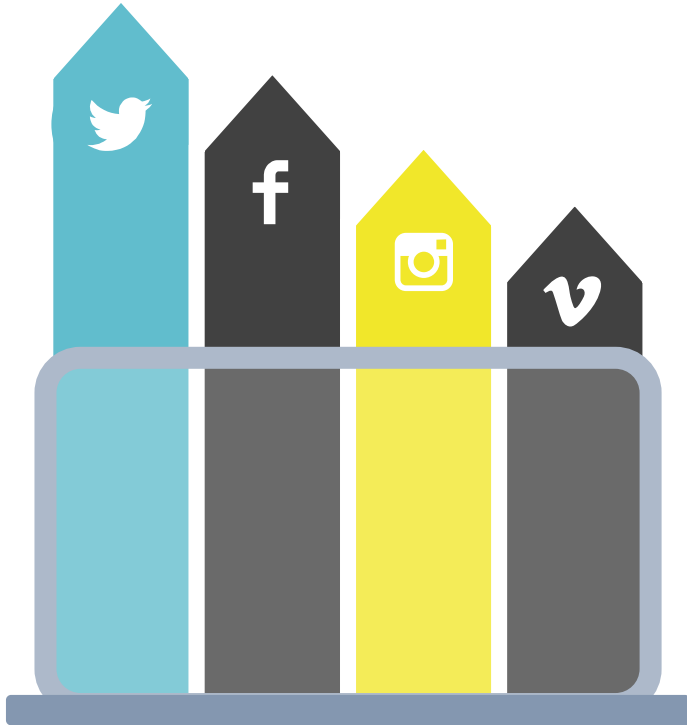
Бизнес-талдаушы (ВА) талаптарды жинауға ғана емес, сонымен қатар оларды түсінуге де жауап береді, сонда ғана ол тиісті шешімді ұсына алады.

Талаптарды түсіну үшін алдымен клиенттің негізгі бизнесін және бар процестерін түсіну керек. ВА сол бизнес үшін нарықты өте дәл талдауы керек, бұл сол өнімдер немесе қызметтер үшін тұтынушыларды дұрыс сәйкестендіруді білдіреді.

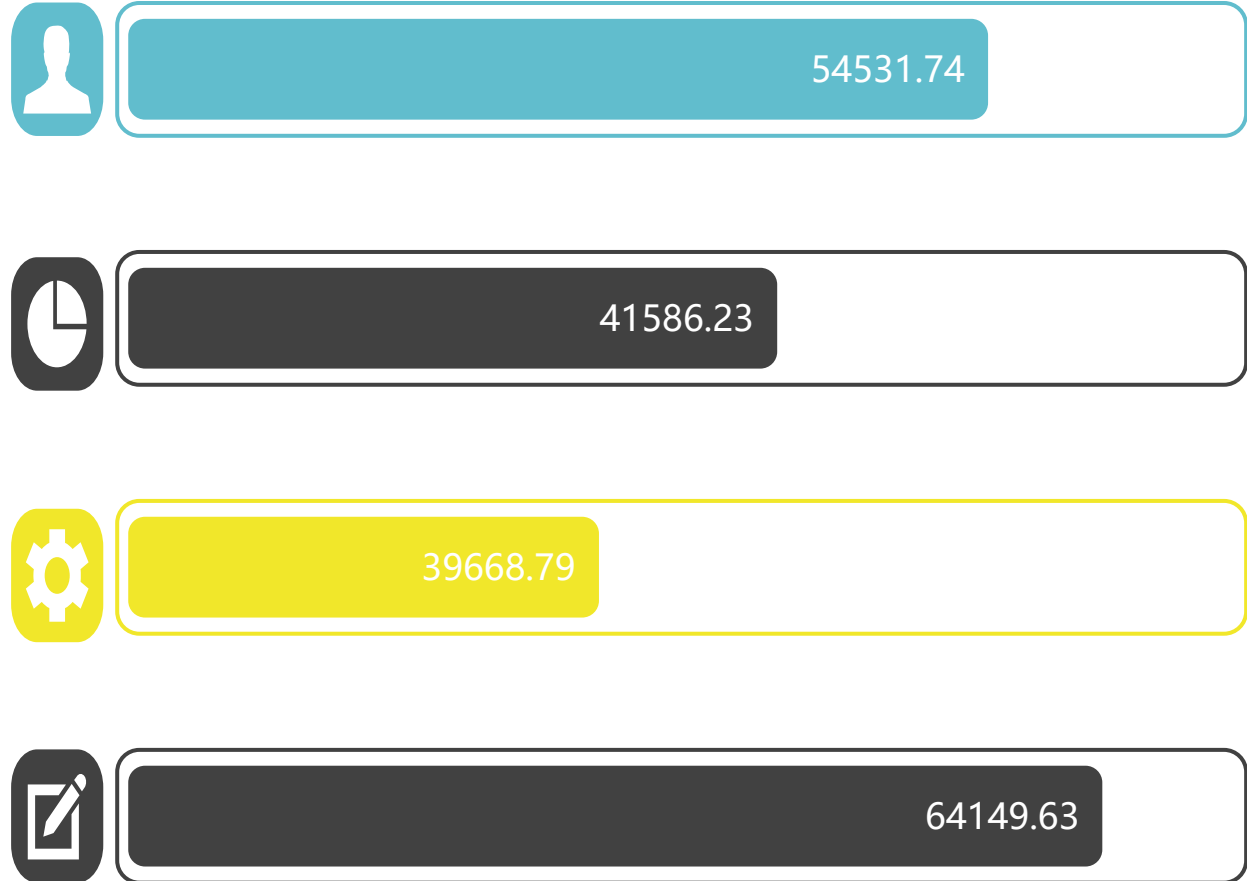
2. Бизнес қажеттіліктерін анықтау

Іскерлік жағдай ретінде де белгілі, бұл процесс негізінен өңдеулердің (жобалардың) мақсаттары мен міндеттерін жазуға бағытталған. Бұл ақпаратты бұрын осы бизнеспен байланыстырылған тұтынушылармен және соңғы пайдаланушылармен өзара әрекеттесу арқылы жинауға болады. Олардың қажеттіліктері мен талаптары айқындалады, бұл жобалардың мақсаттары мен міндеттеріне назар аударуға көмектеседі.

3. Өндеулердің көлемі мен шегералық шамалары анықталады

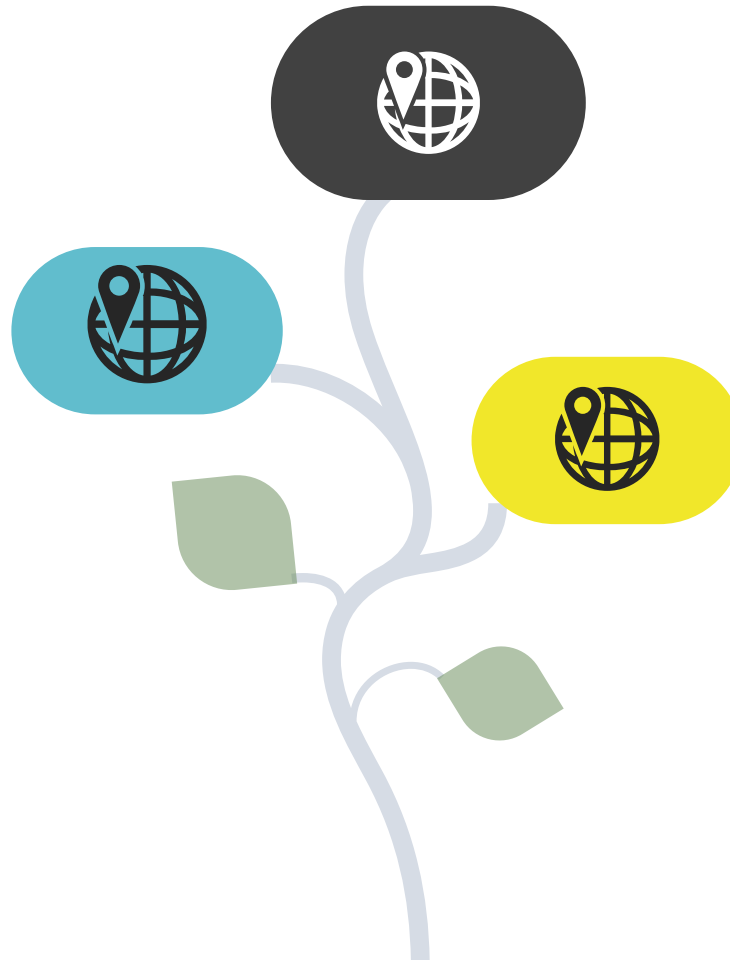
Жалғастырмас бұрын, ВА өндеулердің көлемін анықтауға жауапты. Бұл жобаның мақсаттарын, жеткізілетін барлық мүмкіндіктерді, нәтижелерді, барлық тапсырмалар мен адамдарға не қажет екенін, тапсырмалардың әрқайсысының мерзімін және ақырында, шығындарды бағалауды анықтауды қамтиды. Барлық осы сценарийлерді өндеу жобасын анықтау бөлігі ретінде талдау қажет.

4. Талаптарды анықтау

Мұны бизнес-аналитиктің басты рөлі деп атауға болады. Оңтайлы орындалатын шешімді қамтамасыз етуде талаптарды дәл анықтау үшін бизнес-аналитиктің қызметі қажет. 3С артықшылығын алу үшін қолданылатын әртүрлі анықтау әдістері бар. 3С талаптардың дұрыс, толық және дәйекті жинақталуын білдіреді.

- Құжаттарды талдау
- Кері инженерия
- Бақылау

- Шеберхана
- JAD (бірлескен қолданбаларды әзірлеу)
- Сұхбат

- Прототиптеу
- Сауалнама (сауалнама)

5. Талаптарды талдау

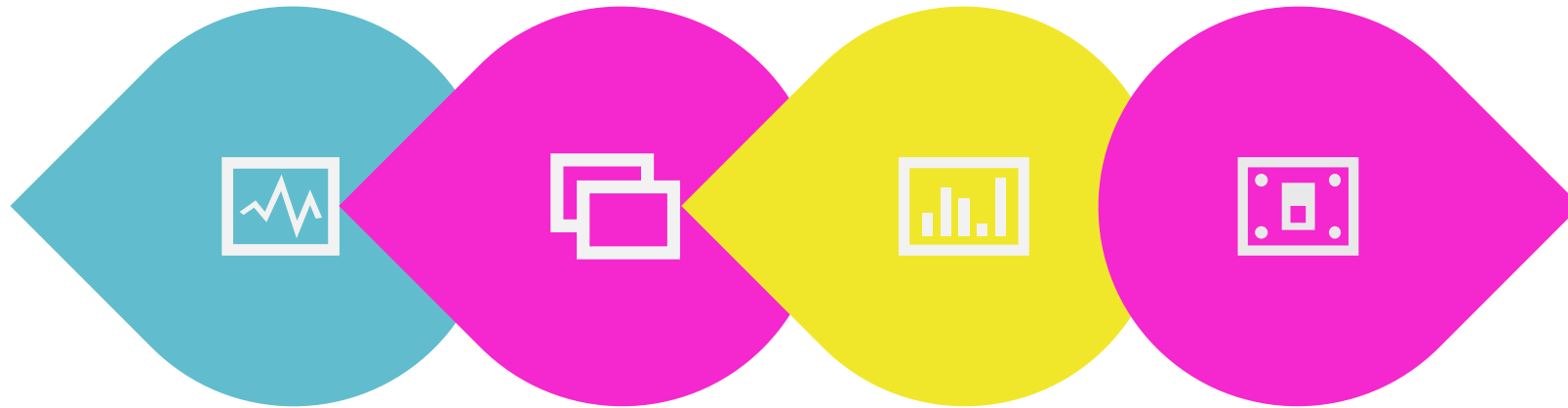
Бұл талаптар тұтынушылардан нақты жиналғаннан кейін олар әрі қарай ұйымдастырылады және тексеріледі. Бұл зерттеу барысында тағы да көптеген фактілер шығады.

Белгілі бір талапқа қатысты маңызды немесе маңызды емес барлық ішкі фактілер анықталғаннан кейін қалған талаптарды сақтау жалғастырылады. Әрбір талапты тереңдету процесі талаптарды талдау ретінде белгілі.

6. Құжат және қазіргі талаптар

ВА жұмысы талаптарды жинау және талдаумен аяқталмайды. Бұл бөлік аяқталғаннан кейін келесі талаптарды құжаттау және оларды бекіту келеді. Әрбір талаптарды мұқият талдағаннан кейін, ВА бұл талаптарды СММі, ІЕЕЕ сияқты әртүрлі стандарттар немесе ұйым ұсынған үлгілер арқылы құжаттайды.

Құжаттар дайын болғаннан кейін олар жоғары деңгейдегі БА немесе ШОБ субъектілеріне тексеруге жіберіледі. Осы құжаттарды тиісті түрде тексергеннен кейін жетекшілер бұл құжаттарды бекітеді.

7. Талаптарды талқылау

Клиент жиналған талаптардың дұрыс түсініліп, құжатталғанын түсінуі және мақұлдауы керек. Бұл орындалғаннан кейін, тек ВА келесі процестерді жалғастыра алады.

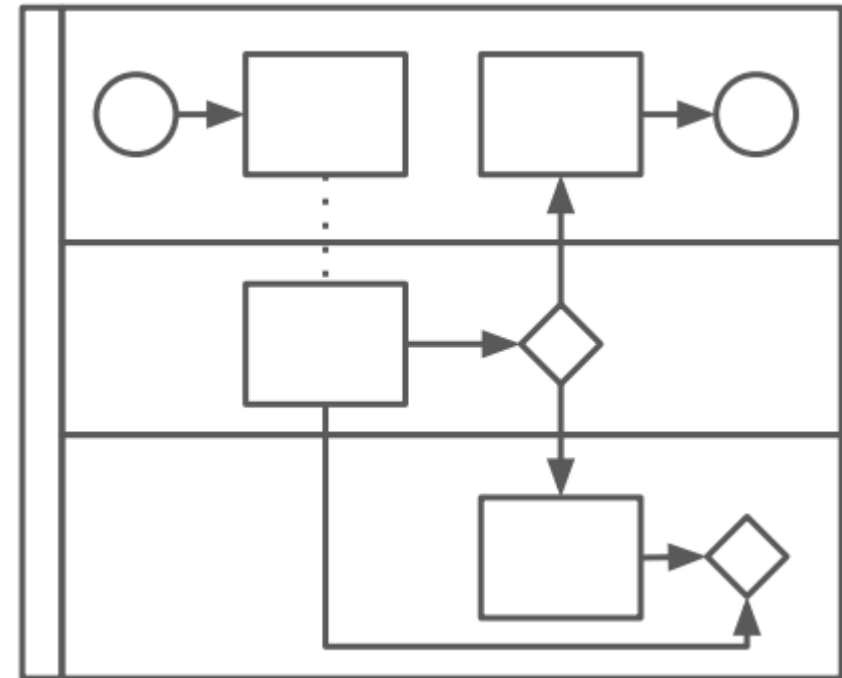
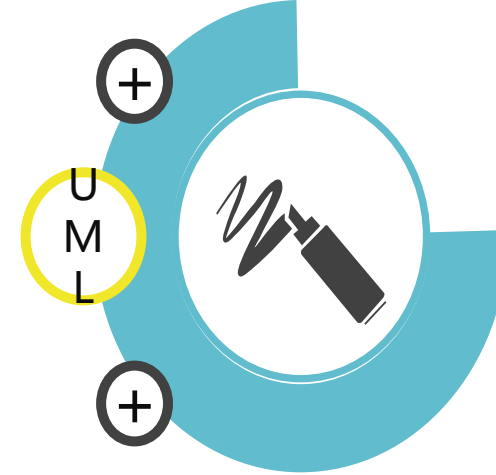
Талаптарды түсініп, талдап, құжаттап және мақұлдағаннан кейін олар түпкілікті тексеру үшін клиентке ұсынылады.

---

8. Процесті модельдеу

Техникалық топтың әрбір талап бойынша анық болуы үшін жай ғана құжаттама жеткіліксіз. Осылайша, БА осы талаптарды модельдеу арқылы жоба менеджеріне хабарлауы керек.

БА бірнеше UML (Unified Modeling Language) диаграммаларын, BPMN нотацияларын, бірнеше прототиптер жасай алады немесе осы талаптардың әрқайсысын бейнелейтін бірнеше сызықты кадрларды жасай алады.

9. Талаптарға сәйкес шешімдерді тексеру

Модельдер техникалық топқа хабарланғаннан кейін олар жобалаудың, әзірлеудің және сынаудың әртүрлі кезеңдерін жалғастырады. Баға осы кезеңдерінде бос отырмайды.

Шын мәнінде, ол осы кезеңдердің әрқайсысына өз үлесін қосады. Мысалы, ол жобалау кезеңінде барлық талаптардың қарастырылғанын тексереді.

Әзірлеу кезеңінде, егер қандай да бір өзгертулер туралы сұраулар шықса, ВА оларды өңдеуі және тиісті талдаудан кейін техникалық топқа хабарлауы керек. Тестілеу кезеңінде қосымшаны толық тестілеуден өткізу керек және қосымшаның барлық талаптарға сәйкес келетіні айқын болған кезде клиент үшін Пайдаланушыны қабылдау тестілеуін (UAT) жеңілдетеді.

Сонымен талаптармен жұмыс жасау барысында мыналар орындалады:

- талаптар айқындалып, жинақталады;
- талаптар екіжақты нақтыланады;
- As-Is және To-Be жағдайлары талданады;
- бизнес-талаптарды атқару деңгейлері бойынша және атқарымдық талаптарды жүйелік деңгейлері бойынша бөліп, жіктеулер (фичтеу)

Әдістер мен құралдар арқылы:

(SQL, Python, R, Tableau, Metabase ...)

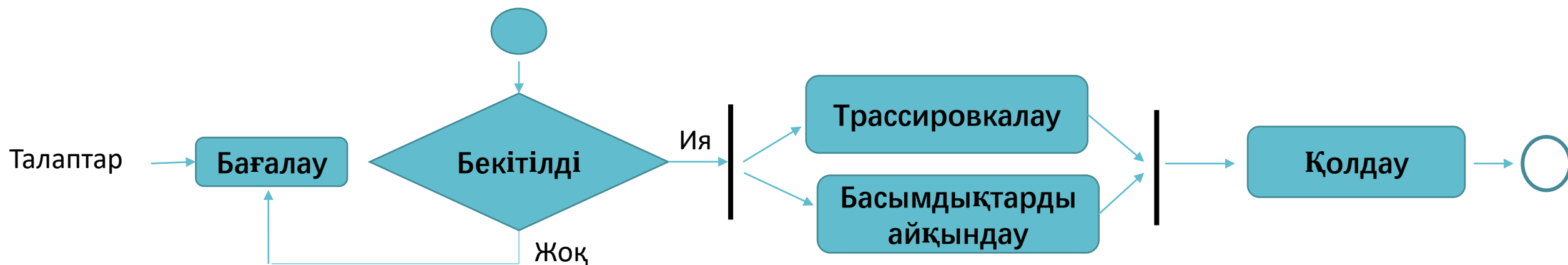
- жүздесу, сұрау, сауалнама;
- ми шабуылы;
- 5 Why's, Mind Maps, Root Cause Analysis;
- стайкхолдерлер бағалауы;
- тәуекелдерді бағалау;
- шегаралық шамаларды анықтау ...

- As-Is / To-Be талдау
- BPMN, ARIS, UML...

- users stories, use cases, UML ...

BAВOK® Guide бойынша талаптарды басқару тапсырмаларына мына процестер жатады және өмірлік циклында олар өзара төмендегідей байланысады:

- Трассировкалау (Trace Requirements)
- Қолдау (Maintain Requirements)
- Басымдықтарды айқындау (Prioritize Requirements)
- Өзгерістреді бағалау (Assess Requirements Changes)
- Бекіту (Approve Requirements)

Басқару процесі динамикалық түрде қарастырылады.

Бақылау қойылған мақсаттарға қол жеткізу бойынша іс-әрекеттер мен нәтижелерді қадағалауға мүмкіндік беретін талаптар (көрсеткіштер) арқылы жүзеге асырылады.

Шешім клиентті қанағаттандыруы керек және онда қажеттіліктерді сипаттайтын статикалық талаптармен қатар өтпелі талаптар да ерекшеленеді. Мұндай талаптар уақытша болып табылады және аралық мақсаттарға қол жеткізгеннен кейін өзектілігін жоғалтып, бір күйден екінші күйге жүйелі түрде өтуге мүмкіндік береді. Олар бизнестің үздіксіздігін, оқытуды, деректерді түрлендіруді қамтамасыз ету үшін қолданылады.

Қолданылған әдебиеттер

1. ПВА - A Guide to Business Analysis Body of Knowledge (BABOK 2.0) / Руководство к своду знаний по бизнес-анализу. 2014- 263с.

2. https://www.slideserve.com/alesia/knowledge-representation-and-extraction-for-business-intelligence/?utm_source=slideserve&utm_medium=website&utm_campaign=auto+related+load

3. [BABOK Guide v3 \(bpmtraining.net\)](http://bpmtraining.net)

4. <https://www.antonpiskun.pro/shpargalka-biznes-analitika-biznes-trebovaniya/?ysclid=lgi8s3apn855593802>

Назарыңызға рахмет